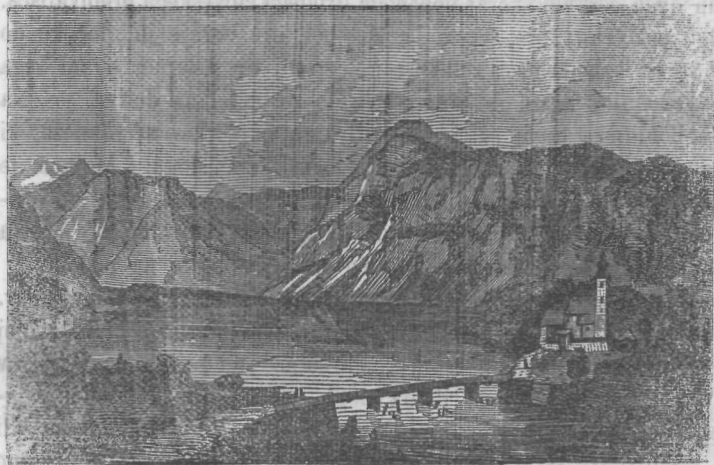

Te barke jadrajo okoli Afrike in pridejo potem v atlantiško morje. To je v zvezi sè sredozemskim morjem, katero je v sredi med Evropo, Afriko in Azijo. Jadransko morje, katero se razprostira od Benetk do Tersta in nekaj našega cesarstva zaliva, je del sredozemskega morja. — Sedaj je pa še prav veliko morje med Azijo, Avstralijo in Ameriko; imenuje se veliki ocean ali tiho morje. — Otroci! vzemite globus v roke in poiščite vse to, kar vam sem tukaj omenil.

Bohinjsko jezero.

Ljubi otroci!

Denes vam podam zopet eno podobo iz naše prelepe slovenske domovine. — Gotovo ste že kedaj čuli o bohinjskem jezeru, nekateri ste že tudi morda bili pri njem. Naj vam je tedaj nekoliko popišem.

Predno si pa je-

zero bolj natanko ogledamo, treba vam je povedati najprej pot, po katerem se pride do njega. Poslušajte tedaj, in zapomnite si dobro, kar vam bodem povedal.

Triglav, ki vam je znan kot najvišja jugoslovenska gora, stoji na meji kranjske in goriške dežele. Na južnem podnožji tega ‚sivega poglavarja kranjskih snežnikov‘ razprostira se globoka bohinjska dolina od vzhoda do zahoda, ki se deli v spodnjo in gorenjo dolino. Dolini sta ločeni po stermem nevisokem hribovju; kjer se pa sprimet, tam je začetek bohinjskega jezera, katero je po legi prav za prav nadaljevanje gorenje doline. Iz njega teče bohinjska Sava po spodnji dolini proti vzhodu. Sava vam kaže pot k jezeru, do katerega se z vozom nikoder drugod priti ne more, nego ravno skozi nižave, katere si je Sava proderla v svojem tisočletnem teku.

Iz slovečega Bleda, kinča naše slovenske zemlje in veselja popotnikov iz vseh krajev omikanega svetá, pelje v Bohinj samo ena cesta, ki gre prvič visoko nad strugo zelene Save skozi prav čedno vas ‚bohinjsko Belo‘, potem se pa oberne navzdol in pelje skozi loge in polja proti savskemu bregu pri vasi Obernje. Zdaj se gre skozi ozko dolinico tik Save; na obeh straneh ceste in Save nako-pičeno je povsod sterne skalovje. Sava se klaverno obrača iz kotla v kotel, od ene do druge strani dolinice in tako nevoljno izpodkopuje staro sivo skalovje. Dalje se gre med poljem in gozdom proti tako imenovanej ‚ubitej vodi‘. Zdaj

se dolina širi bolj in bolj, in kmalu pridete v lepo ‚bistriško vas‘, ki ima več hiš, kakor marsikatero slovensko mestice; poglavitna vas je v spodnji dolini. Tù se popotniki navadno nekoliko okrepčajo in pripravijo za daljno popotovanje.

Od Bistrice do jezera vije se pot še kako dobro uro po zalem polji, po travnikih in pustih pašnikih skozi in mimo šest lepih in čednih vasí. Cesta je večjidel ravna, okolica prav kratkočasna. Tako se pripeljete do jezera, katerega podobo imate denes pred saboj.

Stopite zdaj malo na most, pod katerim bohinjska Sava od jezera slovó jemlje, in poglejte čez čudno planjavo. Jezero je videti nekako ostro resnobno, mirno je, in skorej bi rekel — mrtvo. Černosíve stermine na obéh stranéh in v zatišji jezera delajo sè svojimi sencami, da je jezero videti černozeleno. Samota vlada krog in krog; tù ni slišati drugega nego šumenje Save in valóv, pa tudi ni videti razun dveh cerkvíc skoraj nobenega drugega človeškega prebivališča.

Jezero je dolgo pet četert ure, široko je do pol ure vožnje in globoko do 70 seznjev. Vleče se od vzhoda proti zahódu; na južnej in severnej strani sega prav do gorá. Na vzhodnej strani se razprostira dobro obdelana dolina. — Na onej strani, kjer se bohinjska Sava iz jezera izliva, stoji cerkev sv. Janeza, ki je najstarejša vsega Bohinja in je zidana v poznogotiškem slogu. Majhna je sicer, pa znotraj precej čedna, oltarji imajo lepe stare slike. Na deski za vélikim oltarjem vidi se med mnogimi napisí tudi lastnoročni napis Valentina Vodnika, budítelja slovenskega národa. — To cerkvico vidite na podobi.

Zunaj na bregu na levej strani jezera v popolnej samoti stoji cerkev sv. Duha. Mnogo tednov je v letu, da zvonikar póludne zvoní samo sebi in svojej družini; mnogo je tudi takih zimskih tednov, da solnce ne posije pred njegov prag, in ne čuje drugega okoli svojega doma nego veršenje burje, pokanje jezerskega ledú in gromenje gorskih plazóv. Pa ravno v ta kraj, ki človeka sili biti puščavnik in premišljati stvarnikovo vsemogočnost, katero tako veličastno vidi okoli sebe, postavili so naši pradedi cerkev sv. Duha. Od tukaj se pride v četert uri mimo predgorja ‚Naklega‘, to je na tisti kraj, kjer je imeniten jék. Ako glasno zavpiješ, poverne se ti glas vsaj sedemkrat; ako pa ustrelíš iz puške, slišal boš pokov brez števila, ki se kmalu združijo v nepretergano glasno bobnenje. Lepó se razlega jék samo pred póludne, po póludne pa je večjidel vetrovno, in to vzame jéku vso moč. — Pravijo, da je ovi del jezera najbolj divji. Od daleč se sliši votlo bobnenje Savíce; na treh stranéh pa so velikanske gorske stermine. Nekatero izmed njih pokriva sneg leto za letom. Orjaške stene, ki zijajo človeku nasproti, vse so temnosíve in večjidel gole. Mnogoverstne so podobe razdjaníh skal, globokíh prepádov, šterlečíh verhov in širokíh derč, v katerih se pogostoma vidijo ledeni sledovi zimskih plazóv.

Naj vam povem še eno pravljico, ki je menda edina o bohinjskem jezeru. ‚Prebival je poleg jezera oglar, ki je bil tako pošten, da ga neki večer obišče podlesni mož ali podlesnjak. Oglar si je kuhal ravno žgance za večerjo. Podlesnjak pa je bil lačen in oglarju pojé vse žgance. Oglar se zboji tako imenitnega gospoda, kosmatega divjega moža, in se kar nič ne pritoži, da je prišel ob večerjo. Divji mož pa je bil večerje tako vesel, da oglarju obljudi, osrečiti ga za vse žive dni in ga celó obogatíti, ako le poprej povodnega moža ali povodnjaka premaga, s katerim se mora ravno zdaj bojevati. Reče oglarju, da naj gre ž njim, ter mu pové: Ako se na jezeru pokažejo bele péne, tedaj je umor-

jen povodni mož, in to poméni srečo za oglarja; ako se pa prikažejo rudeče pêne, tedaj je umorjen podlesni mož, in oglar naj zbeží, da tudi njega gorjé ne zadene. Prišla sta k jezeru, in podlesnjak se zapodí vanje; pa kmalu se verh vode pokažejo rudeče pêne. Oglar je od žalosti ostermel in ni precej pobegníl. Kar začne voda veršeti, peniti se in k višku rasti. Oglar se prestraši, teče kolikor more, pa voda mu je bila za petami, da jih je komaj odnesel, ter veliko sveta se je za njim pogreznilo v globočino. Od tega večera, in to je že dolgo, ne godí se oglarjem kaj dobro; pa tudi ribíči niso bili srečni, ker ribe nimajo več take cene, kakor njega dni, ko so se ljudje bolj postili.“

Prirodopisno-natoroznansko polje.

VII.

D e ž.

Vsak, tudi najmanjši otrok vé, da dež iz oblakov pada. Kako se pa to godí, gotovo bi tudi vi tega ne znali, ako bi ne bili slišali, kar vam sem zadnjikrat o oblakih pripovedal. Kako se tedaj naredí dež, in zakaj dež iz oblakov pada, sprevideli boste takój.

Iz ravno istih vzrokov, iz katerih se naredí megla in oblaki, naredí se tudi dež, ako so namreč ovi vzroki večji in močnejši. Vsaj tudi oblak v začetku ni velik, ali počasi postaja vse večji in temnejši, pa nazadnje padajo iz njega prave vodene kapljice. Ravno taka je z meglo. Ako se počasi pomnožuje para, se kapljice, katere so v njej, tako poveksajo, da so čedalje večje, in vidimo je, kako padajo na zemljo. Pravimo, da dež perší. Ova verst dežjá se od navadnega le v tem ločí, da se naredí blizu naše zemlje; oblaki tedaj niso nad nami, ampak le okolu nas. Pri navadnem dežji so kapljice tudi prav majhne, dokler so še visoko nad nami; nù, padáje na zemljo, poveksavajo se bolj in bolj; ove kapljice so pa tudi hladnejše nego zrak, kateri je pod njimi, zaradi tega razhladijo paro v zraku, in to storí, da se para zgostí in v kapljice izpremení. Ove kapljice se s prejšnjimi kapljicami združijo in večkrat prav debele na zemljo padajo.

Po nekaterih krajih svetá dež bolj pogostoma pada kakor po drugih. Pri nas je v tej zadevi različno. Ako bi radi znali, kolikokrat pri nas na leto povprek dežuje, vam pa hočem povedati. Ljudjé, ki so na to pazili, preračunili so, da pri nas 80krat na leto in dan dežuje. Kar se časa tiče, ob katerem najraje dežuje, pravijo, da je mesec junij, v katerem nas gospod dež najmanj 6krat obiše.

Da se dež naredí, zadosti sta dva protivna, dovolj vlažna, a neenako gorka vetrova. Od hladnega vetra razhladí se tudi gorki veter, a para, katera je v njem, nabere se v kapljice, ter se v oblake izpremení, iz katerih potem dežuje